

EVIDENCA ZDRAVSTVENOVZGOJNEGA DELA (ZV)

Kontaktne podatki

Nacionalni inštitut za javno zdravje
Trubarjeva 2, 1000 Ljubljana, Slovenija
NIJZ Podatkovni portal: podatkovni.portal@nijz.si

Pravna podlaga za zbiranje podatkov:

- Zakon o zbirkah podatkov s področja zdravstvenega varstva (Uradni list RS, št. 65/00, 47/15, 31/18, 152/20 – ZZUOOP, 175/20 – ZIUOPDVE, 203/20 – ZIUPOP DVE, 112/21 – ZNUPZ, 196/21 – ZDOsk, 206/21 – ZDUPŠOP, 141/22 – ZNUNBZ in 18/23 – ZDU-1O), oznaka NIJZ 60.
- Zakon o državni statistiki ZDStA (Uradni list RS, št. 45/95 in 9/2001),
- Uredba (ES) št. 1338/2008 Evropskega parlamenta in sveta z dne 16. decembra 2008 o statističnih podatkih Skupnosti v zvezi z javnim zdravjem ter zdravjem in varnostjo pri delu

Namen zbirke podatkov

Spremljanje, proučevanje in načrtovanje zdravstvenovzgojnega dela.

Kratek opis zbirke podatkov

Dejavnost vzgoje za zdravje je načrtovana in vodena dejavnost med posameznikom (ali skupino posameznikov) in izvajalcem dejavnosti (zdravstveni delavec oz. sodelavec), katere cilj je vplivati na informiranost, znanje in vedenje posameznika/skupine v zvezi z zdravjem. Med dejavnost VZ ne sodi pogovor med obravnavo bolnika ob pregledu ali posvetu. Dejavnost traja najmanj 15 minut.

Osnova za beleženje ZV dejavnosti je obrazec 8,74 (DZS d.d.). Izvajalci beležijo opravljeno delo na predpisan obrazec in v računalniški program Zdravstvena vzgoja Nacionalnega inštituta za javno zdravje.

Seznam spremenljivk na obrazcu:

Zaporedna številka, Datum izvajanja ZV dejavnosti, BPI šifra, Regija, Osnova za izvajanje zdravstvenovzgojne dejavnosti, Raven preventivne dejavnosti, Vsebina, Ciljna populacija, Izvajalci in opravljene ure, Redno ali izredno delo, Oblika dela, Metode dela, Razdeljevanje zdravstvenovzgojnega gradiva, Avdiovizualna sredstva in tehnologija, Mesto izvajanja.

Podatke s celotne Slovenije obdeluje Nacionalni inštitut za javno zdravje. Vsako leto pripravi podatke za Zdravstveni statistični letopis, kjer je področje zdravstvene vzgoje zajeto kot samostojno poglavje. Iz predpisanih zdravstvenovzgojnih evidenc pa se pripravlja tudi del podatkov za poglavje Zdravstveno varstvo žensk (število tečajnikov v šolah za starše po spolu, starosti in zdravstvenih in statističnih regijah) in Zdravstveno varstvo šolskih otrok in mladine (zdravstvenovzgojne dejavnosti v okviru preventivne dejavnosti v zdravstvenem varstvu šolskih otrok in mladine po zdravstvenih regijah).

Kratka zgodovina zbirke podatkov

Podatke o ZV dejavnosti zbiramo na predpisani obliki (obr. 8,74 DZS d.d.) od leta 1990 dalje. Pred tem so se podatki zbirali na obrazcu za zvezno poročilo "Izveštaj o zdravstvenom prosvetovanju (obr. 3-13-60) in "Zbirnem poročilu o zdravstvenovzgojnem delu (obr. U-8). Ker oba obrazca nista več ustrezala takratnim sodobnim konceptom zdravstvene vzgoje, smo leta 1990 pripravili evidenčni obrazec (obr. 8,74 DZS d.d.), ki ga, z manjšimi dopolnitvami, uporabljamo še danes. Podatki so se od vsega začetka (od leta 1990) računalniško vnašali v posebej pripravljen program na regijskih

zavodih za zdravstveno varstvo, zbirali pa so se na republiškem nivoju - današnji NIJZ. Podatki, ki smo jih zbirali s pomočjo tega obrazca od leta 1990 dalje, so bili najprej namenjeni takratnemu republiškem statističnemu raziskovanju, kot tudi pripravi poročil za takratni Zvezni zavod za zdravstveno varstvo v Beogradu. Na podlagi podatkov so se pripravljala letna poročila o ZV delu v zdravstvenih ustanovah, ki so, poleg statističnega spremljanja, služila za potrebe znanstvenega raziskovanja, obveščanje javnosti, evalvacijo in planiranje dejavnosti ter drugo. Od leta 2000 pa te podatke redno objavljamo v posebni rubriki Zdravstvena vzgoja v statističnem letopisu.

Poročevalci, njihove obveznosti, zaščita podatkov

Poročevalci so vsi izvajalci zdravstvenovzgojne dejavnosti v zdravstvenih ustanovah.

Nacionalni inštitut za javno zdravje obdelava samo tiste podatke, ki so do dogovorjenega roka v predpisani obliki poslani na ZZV in NIJZ. Vsebinsko pravilnost podatkov preverjajo na regijskih ZZV. ZZV-ji analizirajo ugotovljene napake in jih po lastni oceni vrnejo izvajalcu v popravilo. NIJZ preverja podatke poslani iz ZZV in jim sporoča ugotovljene napake.

Roki za pošiljanje letnih poročil:

Izvajalec oz. organizator zdravstvenovzgojnih dejavnosti mora poslati podatke na območne ZZV do 30. januarja. ZZV pa združene podatke za regijo pošlje na NIJZ do 30. marca.

Metodološke osnove raziskovanja

Ciljna populacija: posameznik ali skupina posameznikov s skupnimi značilnostmi (npr. glede na starost, zdravstveno stanje ...) v smislu potreb po dejavnosti ZV.

Enota poročanja: izvajalec zdravstvenovzgojne dejavnosti v zdravstvenih ustanovah (ambulante, zdravstvenovzgojni centri, referati za zdravstveno vzgojo (izvajalec vzgoje za zdravje), porodnišnice, bolnišnice).

Enota opazovanja: izvedena zdravstvenovzgojna dejavnost.

Referenčno obdobje: preteklo koledarsko leto (vključuje vse zdravstvenovzgojne dejavnosti, ki so bile zaključene do 31.12. preteklega leta).

DEFINICIJE

ZDRAVSTVENA VZGOJA

Zdravstvena vzgoja obsega različne oblike učenja namenjene izboljšanju znanja o zdravju in razvijanju veščin, ki prispevajo k zdravju posameznika ali skupnosti.

RAVNI PREVENTIVNE DEJAVNOSTI

Na **primarni ravni** skušamo izboljšati zdravstveno ozaveščenost, skrb za zdravje in krepiti zdravje posameznika in družbe. Zdravje želimo ohraniti oziroma izboljšati ter s tem preprečiti nastanek dejavnikov tveganja kot tudi samo bolezni ali stanje.

Na **sekundarni ravni** zajamemo rizične skupine prebivalstva (glede na spol, poklic, starost, socialni status...). Ukvarjamo se z zgodnjim odkrivanjem dejavnikov tveganja ter bolezni ali stanja, samoopazovanjem, samopomočjo, vzajemno pomočjo...

Terciarna raven je namenjena bolnikom. Tu si prizadevamo za izboljšanje življenja, rehabilitacijo po bolezni ali poškodbi, prilagajanje na življenje z boleznijo ali za povrnitev zdravja.

OBLIKE DELA

Frontalno obliko dela uporabljamo pri izobraževanju velikih skupin, kjer delamo z vsemi slušatelji hkrati. Tu gre predvsem za prenos informacij od izvajalca ZV dejavnosti do ciljne populacije. Komunikacija je le enosmerna. **Individualna oblika dela** poteka vedno samo med dvema osebama. Izjemoma je lahko tudi več udeležencev in sicer v primeru zdravstvenovzgojne obravnave družine. **S tečajem** največkrat pridobivamo specializirano znanje (npr. tečaj prve pomoči). **Seminar** je aktivna oblika dela, ki temelji na predhodni pripravi slušateljev na seminar. **Učna delavnica** je usmerjena v specifično temo, deluje v glavnem na principu izkustvenega učenja, udeleženci aktivno sodelujejo.

Okrogla miza je posebna oblika pogovora, ki ga vodi moderator in je namenjen določenemu krogu slušateljev. Ponavadi sodeluje več strokovnjakov, ki diskutirajo na določeno temo. V pogovor so vključeni tudi ostali slušatelji. Prispevek za medije je lahko za radio, televizijo, časopis/revijo ali internet. **Drugo** obsega vse tiste oblike dela, ki jih ni mogoče uvrstiti v zgornje.

METODE DELA

Metodo dela določimo na podlagi tega, kako želimo doseči določeno znanje, spretnosti, navade, obnašanja... Pri **demonstraciji** prikažemo slušateljem določene aktivnosti. **Praktično delo** vnesete takrat, kadar slušatelji aktivno sodelujejo pri izvajanju neke aktivnosti. Pod **drugo** sodijo vse tiste metode dela, ki jih ne morete vključiti v nobeno drugo.